

PAPER DETAILS

TITLE: Kral Sakir Geri Dönüşüm Filminin Sosyal Bilgilerde Doğal Çevreye Duyarlilik Açısından İncelenmesi

AUTHORS: Caner Dalli,Ercenk Hamarat

PAGES: 877-895

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3783242>

Investigation of the Kral Şakir Recycling Film in terms of Sensitivity to the Natural Environment in the Social Studies

Caner DALLI, Gazi University, ORCID ID:0000-0002-3645-427X

Ercenk HAMARAT, Gazi University, ORCID ID: 0000-0003-2483-9380

Abstract

One of the essential aims of the Social Studies course is to create individuals who are sensitive to the need to protect the natural environment in which we live. In the social studies course, these individuals will learn basic information about recognizing and protecting the environment in the social studies course. Sensitivity can be created by using studies and films that draw children's attention to environmental issues to reinforce learning and make it fun. To this end, concepts such as ecological protection and sensitivity to the natural environment can be acquired through the use of educational film content in social studies. The aim of this study was to examine the film named as Kral Şakir Recycling in terms of sensitivity to the natural environment. Document analysis, one of the qualitative research methods, was used in the study. The researchers watched the cartoon film twice at certain intervals. The data gathered from cartoon film was analysed through content analysis. As a result of the research, 20 different expressions related to the concept of sensitivity to the natural environment were identified in the Kral Şakir Recycling cartoon. These terms were reflected in the results according to frequency of use. Among these terms, recycling was identified as the most frequently used term (f=44). In the study analyzed in terms of sensitivity to the natural environment, expressions directly related to the concept of environmental sensitivity were identified, such as zero waste, cleanliness and pollution. The recycling and zero waste method highlighted in the study were seen as essential tool to save the world from garbage.

Keywords: *Social studies, sensitivity to the natural environment, kral şakir, recycling, zero waste*

Inonu University
Journal of the Faculty of
Education
Vol 25, No 2, 2024
pp. 877-895
[DOI](#)
10.17679/inuefd.1449788

[Article Type](#)
Research Article

[Received](#)
11.03.2024

[Accepted](#)
11.07.2024

Suggested Citation

Dalli, C. & Hamarat, E. (2024). Investigation of the Kral Şakir Recycling Film in terms of Sensitivity to the Natural Environment in the Social Studies, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 25(2), 877-895. DOI: 10.17679/inuefd.1449788

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

One of the favorite places for children today is the new digital platforms. While the influence of television, a mass communication tool, on children's world continues, it can be said that global digital platforms have taken over this world due to the recently developing media environment. According to the research, television ranks are first in children's media preferences (Erdoğan & Baran, 2008). It is seen that cartoons are the films that children spend the most time in front of the screen and enjoy watching (Cesur & Paker, 2007; Temizyürek & Acar, 2014; Ayan & Baş, 2015; Parlakyıldız, 2019; Arslan, Pekşen Akça, Aydoğdu, & Yanık, 2023). For students, cartoons teach many boring subjects by making them fascinating (Glaveanu, 2011). The social studies course can facilitate the teaching of abstract subjects, especially with a properly selected cartoon. The cartoon Kral Şakir, whose characters are prevalent in our country and they could be accepted as role models by children, is the subject of this study. The inclusion of Kral Şakir Recycling, the third feature film in the Kral Şakir series, in the United Nations Development Programmer's project on combating inequality and climate change was an essential factor in the selection of Kral Şakir Recycling as the subject of this research (UNDP, 2022). A literature review on cartoons in social studies education shows that different studies have been conducted. When the studies on King Şakir were examined, it was found that the general emphasis was on values education.

Purpose

The problem sentence of the study is: "How does the film Kral Şakir Recycling relate to the concept of sensitivity to the natural environment in social studies?"

Method

This study used document analysis, that is one of the qualitative research methods. In this study, which evaluated the Kral Şakir Recycling cartoon in the context of sensitivity to the natural environment, content analysis was used to analyse the data.

Findings

Şakir, Fil, Necati, Mirket, Canan, Kadriye, and Remzi are the main heroes of the Kral Şakir Recycling cartoon. In this adventure, Şakir and his family raise awareness about recycling and the importance of protecting the environment, which humans are insensitively polluting. The film opens with a news program in which people complain that humans pollute the world and that the environment is full of rubbish. The solution is to send all the rubbish into space in rockets. When the garbage sent from the globe pollutes space, an attack on the world is planned by aliens. The heroes above are in a brutal struggle to prevent this attack and clean the world from pollution.

In the animated film Kral Şakir Recycling, the most frequently repeated expression on the axis of the concept of sensitivity to the natural environment was recycling (16.1%). In the main news bulletin at the beginning of the film, the emphasis is on the approaching end of the world. The scientist participating in this main news bulletin mentions that there is rubbish worldwide and that at least one million plastic bottles are bought every day, and at least twenty thousand of them are thrown away, polluting the environment. It is worth noting that when he spoke about pollution (12.7%), he used the metaphor of crisps, which children often consume.

Discussion & Conclusion

The Kral Şakir Recycling cartoon was evaluated in terms of the concept of sensitivity to the natural environment in social studies. The events in the cartoon related to the concept of sensitivity to the natural environment were matched, and their percentage equivalents were found to be according to their frequency values. These concepts in the cartoon are as follows: Recycling, pollution, research, curiosity, unconsciousness, zero waste, future generation,

questioning, determination, cleanliness, regret, consuming more than you produce, despair, coping with difficulties, shopping addiction, taking the easy way out, objectivity, indifference, perseverance and not giving up. It is concluded that the Canan and Mirket characters have positive effects in terms of sensitivity to the natural environment in the social studies course.

Some studies show that using cartoons positively improves academic performance in social studies courses (Özer, 2012). No study in the literature evaluates the concept of environmental awareness in Kral Şakir cartoons. However, in the study that examined the messages of the Kral Şakir Microbe Hunters film in an educational sense, ecological awareness was one of the least detected messages (Ergun Eren, 2023).

Kral Şakir Geri Dönüşüm Filminin Sosyal Bilgilerde Doğal Çevreye Duyarlılık Açısından İncelenmesi

Caner DALLI, Gazi Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0002-3645-427X

Ercenk HAMARAT, Gazi Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0003-2483-9380

Öz

Sosyal Bilgiler dersinin önemli amaçlarından biri içinde yaşadığımız doğal çevreyi koruma duyarlılığına sahip bireyleri yetiştirmektir. Bu bireyler Sosyal Bilgiler dersinde çevreyi tanıma ve koruma ile ilgili temel bilgileri öğrenmektedirler. Öğrenimi pekiştirmek ve eğlenceli hale getirmek adına çevre ile ilgili konularda çocukların ilgisini çeken çalışmalar ve filmler kullanılarak duyarlılık oluşturulabilir. Bu amaçla Sosyal Bilgiler dersinde eğitsel film içerikleri kullanılarak çevreyi koruma ve doğal çevreye duyarlı olma gibi kavramlar kazandırılabilir. Bu çalışmada Kral Şakir Geri Dönüşüm filmini doğal çevreye duyarlılık açısından incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Çizgi film, araştırmacılar tarafından belirli aralıklarla iki defa izlenmiştir. Çizgi filme ait veriler içerik analizi kullanılarak oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda Kral Şakir Geri Dönüşüm çizgi filminde doğal çevreye duyarlılık kavramıyla ilgili 20 farklı ifade tespit edilmiştir. Bu ifadeler kullanım sıklığına göre bulgulara yansıtılmıştır. Bu ifadeler içerisinde en sık kullanıma sahip olan kavram geri dönüşüm (f=44) olarak belirlenmiştir. Doğal çevreye duyarlılık açısından incelenen çalışmada sıfır atık, temizlik ve çevre kirliliği gibi çevreye duyarlılık kavramıyla doğrudan ilgili ifadeler tespit edilmiştir. Çalışmada vurgulanan geri dönüşüm ve sıfır atık yöntemi dünyayı çöplerden kurtarmaya yarayan önemli bir araç olarak betimlenmiştir. Doğal çevreyi koruma duyarlılığına sahip öğrencilerde olumlu izler bırakmak adına ders materyalleri bu tür çizgi filmlerden seçilebilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, doğal çevreye duyarlılık, kral şakir, geri dönüşüm, sıfır atık

İnönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 25, Sayı 2, 2024
ss. 877-895

DOI
10.17679/inuefd.1449788

Makale Türü
Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi
11.03.2024

Kabul Tarihi
11.07.2024

Önerilen Atıf

Dalli, C. & Hamarat, E. (2024). Kral Şakir Geri Dönüşüm Filminin Sosyal Bilgilerde Doğal Çevreye Duyarlılık Açısından İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 877-895. DOI: 10.17679/inuefd.1449788

Kral Şakir Geri Dönüşüm Filminin Sosyal Bilgilerde Doğal Çevreye Duyarlılık Açısından İncelenmesi

1. Giriş

Günümüzde çocukların uğrak noktalarından birinin yeni dijital platformlar olduğu söylenebilir. Bir kitle iletişim aracı olan televizyonun çocuk dünyasının üzerindeki etkisi sürerken, son dönemde gelişen medya ortamının etkisiyle küresel dijital platformların bu dünyayı ele geçirdiği söylenebilir. Yapılan araştırmalarda televizyon, çocukların medya tercihinde ilk sırada yer almaktadır (Erdoğan ve Baran, 2008). Çocuklar ekran karşısında günde yaklaşık 3-4 saat geçirmektedir. Bu süre yılda yaklaşık 900 saat ile okulda geçerken evde geçirilen zaman içinde 1500 saat televizyona bağlı yaşamaktadırlar (Öktem, Sayıl ve Çelenk Özen, 2006). Çocukların televizyonda izledikleri içeriklerden etkilenme düzeyleri yaşlarına, gelişimlerine, aile ve çevre faktörüne ve izledikleri programın içeriğine göre değişmektedir (Büyükbaykal, 2007).

Radio ve Televizyon Üst Kurulunun (2018) yapmış olduğu “Çocukların Yeni Medya Kullanım Alışkanlıkları ve Siber Zorbalık” araştırmasında ortaokul öğrencilerinin günde ortalama; 2 saat 13 dakika internet kullandıkları, 1 saat 30 dakika ders çalıştıkları, 1 saat 29 dakika televizyon seyrettikleri, 1 saat 26 dakika cep telefonu kullandıkları ve 1 saat 16 dakika dijital ortamda vakit geçirdikleri tespit edilmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu (2023) tarafından yapılan “Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması” sonuçlarına göre evden internete erişim imkânı olan hanelerin oranı %95,5 olarak kayıtlara geçmiştir. Yine TÜİK tarafından yapılan “Çocukların Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması” sonucunda 6-15 yaş arasındaki çocukların internet kullanım oranı %82,7 olarak belirtilmiştir. Çocukların internet kullanım amaçları arasında %86,2 ile çevrimiçi derse katılma ilk sırada yer almıştır. Bu durum, yapılan araştırmanın pandemi dönemine denk gelmesi ile açıklanabilir. Çocukların internet kullanım amaçları arasında paylaşım sitelerinden video izleme %61 ile dördüncü sırada yer alırken internet üzerinden TV izlemenin oranı %19,7 olarak tespit edilmiştir (TÜİK, 2021).

Çocukların ekran karşısında en çok zaman ayırdıkları ve izlemekten keyif aldıkları filmlerin başında çizgi film türünün geldiği görülmektedir (Cesur ve Paker, 2007; Temizyürek ve Acar, 2014; Ayan ve Baş, 2015; Parlakyıldız, 2019; Arslan, Pekşen Akça, Aydoğdu ve Yanık, 2023). Animasyon türü çizgi filmlerin son on yıl içinde çocuklar tarafından televizyon programları arasında daha fazla tercih edildiği görülmektedir (Beldağ ve Yazar Kaptan, 2017). İlköğretim çağındaki çocukların okulöncesi çağına göre çizgi film izlemeye oyun oynamaktan daha fazla süre ayırdıkları gözlenmiştir (Özdemir ve Ramazan, 2012). Bu noktadan hareketle çocukların ekran karşısında bu kadar zaman geçirdikleri ve keyif aldıkları çizgi filmlerin eğitime katkı sağlamak amacıyla kullanılması önemli bir gereklilik haline gelmiştir (Kaya ve Uzoğlu, 2020). Eğitim amaçlı hazırlanan ya da bir konuyu doğrudan çocuklara aktarma hedefiyle senaryolaştırılan çizgi filmler karmaşık kavramları basitleştirerek çocukların farkında olmadan öğrenmelerini sağlamaktadır (Köprülü, 2016). Çizgi filmler çok uzun zamandan beri öğretime yardımcı bir araç olarak kullanılmaktadır. İyi tasarlanan bir çizgi filmin öğrencilere daha kolay bir öğrenme deneyimi sunacağı görülmektedir. Öğrenciler için çizgi filmler birçok sıkıcı konuyu büyüleyici hale getirerek öğretmektedir (Glaveanu, 2011). Görsel – işitsel yöntemlerle öğretimin yapılması öğrencilerin pratik öğretime kavuşmasını sağlayacak ve başarıyı artıracaktır (Gençtürk, 2005). Sosyal Bilgiler dersinde özellikle doğru seçilen bir çizgi film ile soyut konuların öğretimi kolaylaştırılabilir.

Çocuklar için derste kullanılabilecek bir filmi seçmenin ilk adımı hangi amaçla kullanılacağına karar vermek olacaktır. Bu amaçla filmin şu sorulara cevap vermesi gerekir: Filmin eğitime amaçları ve katkıları nelerdir, Film sınıfta kullanıma uygun mudur, Dersi ve konuyu çizgi filmlerle nasıl zenginleştirebiliriz? (Ouda, 2012). Her film çocuklara başka bir kişinin bakış açısını yansıtan bir dünya görme imkânı sunmaktadır (Mergin, 2019). Sosyal Bilgiler dersinde de etkili bir şekilde kullanılabilecek araçlardan biri çizgi filmlerdir. Doğadaki karmaşık ilişkiler bazen çizgi filmler sayesinde açığa kavuşabilir. Soyut kavramlar, karakterlerin davranışında somut görüntülerle gösterilebilir. Sosyal Bilgiler dersinin hedef kitlesi olan öğrenci grubunun gelişim özellikleri tam olarak somut işlemler döneminden soyut işlemler dönemine geçiş yapıldığı evredir (Gezer ve İşcan, 2023). Adalet, barış, saygı, geri dönüşüm, doğal çevre gibi soyut kavramların somutlaştırılarak öğrencilere aktarılmasında çizgi filmler önemli bir rol oynamaktadır. Bu soyut kavramların somutlaştırılmasındaki etkisinden dolayı çizgi filmler Sosyal Bilgiler dersinde kullanılmaya uygundur (Öztaş, 2009).

Çizgi filmlerin izlenme nedenlerinden biri çocuğun bilişsel ve duygusal dünyasına yakın olması ile çizgi film kahramanlarıyla kendini özdeşleştirebilmesidir (Özer, 2012). Çocukların hem gerçek hayatta hem de çizgi filmlerde kendileriyle ortak özelliklere sahip karakterleri model olarak seçtikleri görülmektedir (Oruç, Tecim ve Özyürek, 2011). Ülkemizde çocuklar tarafından çok sevilen ve örnek alınan karakterlere sahip olan Kral Şakir çizgi filmi bu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Kral Şakir çizgi filminin yaratıcısı olan Varol Yaşaroğlu'nun yaşam felsefesini, insanın kendi hayal dünyasında yarattığı her şeyi değiştirmek mümkün ifadesi oluşturmaktadır (Ergun Eren, 2023). Kral Şakir film ve kitapları da bu hayal dünyasından yola çıkılarak gerçekleştirilmiştir. Kral Şakir serisinin ilk filminde pandemi dönemindeki salgın anlatılırken ikinci filminde temiz deniz, temiz dünya mesajıyla çekilmiştir. Kral Şakir serisinin üçüncü uzun metrajlı filmi olan Kral Şakir Geri Dönüşüm çizgi filminin bu araştırmanın konusu seçilmesinde Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın "Eşitsizlik ve İklim Değişikliği ile Mücadele" Projesine dahil edilmesi önemli bir etken olmuştur (UNDP, 2022).

Kral Şakir geri dönüşüm filmi, önemli çevre sorunlarından biri olan atıklarla ilgilenmekte ve doğal çevreyi korumanın önemine değinerek çocuklara doğa sevgisini kazandırmaya çalışmaktadır. Doğal çevreye duyarlılık, çevre sorunlarının çözümüne pozitif yönde katkıda bulunmak ve bu konuda istekli olmak anlamına gelmektedir (Çalışkan, 2002). Doğal çevreye saygı duymayı öğrenmek ve çevreyi korumak yaşam boyu öğrenmenin temel argümanlarından biri haline gelmiştir. Çevrenin bugünkü halini koruması ve uzun dönemdeki durumu da gelecek nesillerin doğal çevreye göstereceği saygı ile ilgilidir (Delican ve Sönmez, 2013). Sosyal Bilgiler dersinde duyarlılık değerinin alt boyutu olarak yer verilen doğal çevreye duyarlılık kavramı (Keskin ve Öğretici, 2013) 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın dördüncü, beşinci ve altıncı sınıflarında insanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanı ile beşinci sınıflarda bilim, teknoloji ve toplum öğrenme alanında geçmektedir. Yine programın özel amaçları arasında doğal çevrenin ve kaynaklarının sınırlılığına vurgu yapılarak çevre duyarlılığı anlayışına dikkat çekilmiştir (MEB, 2018).

Son zamanlarda yerküre yaşadığı afetlerle sarsılırken bundan en çok çocukların etkileneceği düşünülebilir. Bu etkinin temelinde çocuklar, afetler karşısında yetişkinlerinde savunmasız ve zayıf kaldıklarını görerek güven kaybı yaşayabilmektedirler. Bu bağlamda akranlarından ayrılmak zorunda kalan veya onları kaybeden çocuklarda psikolojik sorunların yaşanması muhtemeldir (Karabulut ve Bekler, 2019). Doğal çevreyi koruyarak yaşanabilecek

afetlere karşı hazırlıklı olmak ve çocuklara çevre sorunlarıyla ilgili bilgi yüklemenin yanı sıra eğlenceli bir şekilde öğretmek hedeflenebilir. Eğlenceli öğretimi sağlamanın yollarından biri de eğitimde görsel materyal olarak çizgi filmleri kullanmak olabilir. Çocuklar çizgi filmleri izlediklerinde onlarla hem olumlu hem de olumsuz etkileşimler olarak bilinen duygusal bağlantılar ve hayali ilişkiler geliştirmektedirler (Jennings ve Alper, 2016). Geliştirilecek bu ilişkilerden yola çıkılarak doğru seçilecek veya önerilecek çizgi filmlerle doğal çevreye duyarlılık kavramı öğrencilere kazandırılabilir. Buna ek olarak doğru seçilecek bir çizgi filmin Sosyal Bilgiler eğitiminde çocuklara birçok olumlu davranış ve bilgi kazandırdığına yönelik bulgulara ulaşılmıştır (Kurtde Fidan ve Kılıç, 2020; Özaydın, 2020; Şentürk ve Şimşek, 2021).

Sosyal Bilgiler eğitiminde çizgi filmler ile ilgili yapılan alan yazın incelenmesinde farklı çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Kral Şakir özelinde yapılan çalışmalar incelendiğinde genel ağırlığın değerler eğitime yönelik olduğu tespit edilmiştir. Ay ve Yangil (2021) tarafından Kral Şakir çizgi filminin değerler eğitimi açısından incelendiği görülmektedir. Tekin (2022) çalışmada Kral Şakir çizgi filmindeki evrensel ve milli değerlere yönelik bir araştırma yürütmüştür. Sosyal Bilgiler perspektifinde de çalışmalar çizgi filmlerin genel olarak değerler boyutuna yönelmiştir. Kurtde Fidan ve Kılıç (2020) tarafından Rafadan Tayfa çizgi filmi Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan değerler açısından incelenmiş 79 bölüm izlenerek 17 değer tespit edilmiştir. Selanik Ay ve Korkmaz (2017) Küçük Hezarfen çizgi filmini Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki değerler ve kültürel öğeler bakımından 26 bölümünü içerik analiziyle incelemiştir. Doğal Çevreye duyarlılık kavramını Delican ve Sönmez (2013) çalışmalarında beşinci sınıf öğrencilerine karikatür, animasyon ve etkinlikler yoluyla kazandırmaya çalışmıştır. Alanyazında Kral Şakir filmlerinin doğal çevreye duyarlılık bağlamında değerlendirildiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın temel amacı Kral Şakir Geri Dönüşüm filminden yola çıkarak doğal çevreye duyarlılık kavramının önemini vurgulamaktır. Bu amaçla çalışmanın problem cümlesini "Kral Şakir Geri Dönüşüm filmi Sosyal Bilgilerde doğal çevreye duyarlılık kavramı bakımından nasıldır?" sorusu oluşturmaktadır.

2. Yöntem

Çalışmanın bu aşamasında araştırmanın desenine, verilerin toplanması ve analizine yer verilmiştir.

2.1. Araştırma Deseni

Bu çalışmada bahse konu çizgi filmin doğal çevreye duyarlılık kavramı açısından analizini amaçlayan nitel araştırma yöntem ve teknikleri kullanılmıştır. Nitel araştırma, sosyal ya da insani bir probleme bireylerin veya grupların yönelttiği anlamları keşfetmeye ve anlamaya yönelik bir yaklaşım olarak tanımlanmaktadır (Creswell, 2013). Nitel araştırma, incelediği problemin bulunduğu doğal ortamdaki biçimini anlama, sorgulama ve yorumlama etkisine sahiptir (Klenke, 2016). Nitel araştırmalarda veriler gözlem, görüşme ve dokümanlar aracılığıyla toplanmaktadır (Merriam, 2009). Bu çalışmada da nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır.

Doküman analizi hem basılı hem de bilgisayar ortamı ve internet üzerinden iletilen materyalleri incelemek ve değerlendirmek için kullanılan sistematik bir süreçtir (Bowen, 2009). Doküman analizi diğer nitel araştırmalarda olduğu gibi ilgili konu hakkında anlam çıkarmak ve konu hakkında bir anlayış oluşturmak için verilerin incelenip yorumlanmasını gerektirmektedir (Corbin ve Strauss, 2008). Dokümanlar araştırmacının elde edilen veriye müdahale etmeden kaydedilen metin ve resimleri içermektedir. Araştırmalarda kullanılabilecek doküman çeşitleri;

dergiler, mektuplar, hatıralar, haritalar, gazeteler, radyo ve televizyon program senaryoları, film, video gibi materyallerden oluşmaktadır (Labuschagne, 2003). Doküman inceleme yönteminde yazılı metinlerin yanı sıra görsel, fiziksel ve dijital materyallerinde incelenebileceği belirtilmiştir (Merriam ve Tisdell, 2015). Kral Şakir Geri Dönüşüm filmi bu çalışmanın dokümanı olarak belirlenmiştir.

2.2. Verilerin Toplanması

Araştırmanın veri kaynağını Disney+ dijital platformunda yer alan Kral Şakir Geri Dönüşüm filmi oluşturmaktadır. Kral Şakir karakterinin doğuşu ülkemizde uluslararası alanda çizgi film yayıncılığı yapan Cartoon Network sayesinde olmuştur. Kral Şakir, bu kanalda yayınlanan ilk yerli çizgi film olarak tarihe geçmiştir. Kral Şakir film ve kitaplarının yaratıcısı Varol Yaşaroğlu'dur. Çocuklara geri dönüşümün önemini anlatmak için hazırlanan bu film 2022 yılında Disney+ dijital platformunda yayınlanmaya başlamış ve süresi 1 saat 31 dakikadır. Bu çizgi filmin seçilmesinde Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'na alınması ve iklim değişikliği ile mücadele konusunda çocuklara ışık tutması önemli rol oynamaktadır. Bu doğrultuda Sosyal Bilgilerde doğal çevreye duyarlılık kavramı ışığında bu animasyon çizgi filmin incelenmesi ve analiz edilmesi hedeflenmiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Kral Şakir Geri Dönüşüm çizgi filminin doğal çevreye duyarlılık bağlamında değerlendirildiği bu çalışmada veriler analiz edilirken içerik analizinden yararlanılmıştır. İçerik analizi, insanların yazdıklarının ve söylediklerinin nicel hale getirilerek sayısallaştırılması olarak tanımlanmaktadır (Alanka, 2024). Bu çalışmada içerik analizinin kullanılmasının temel nedenlerinden biri de içerik analizinin görsel materyali sistematik biçimde analiz etmesidir (Aziz, 2015). Çalışmada verilerin analizinde içerik analizi kullanılmasının diğer nedeni de içeriklerin gazete haberleri ve yazılarının yanı sıra sinema filmleri, radyo ve televizyon program içeriklerini de kapsıyor olmasıdır (Geray, 2004). Yapılan içerik analizi sonucunda ulaşılan veriler frekans veya yüzde tabloları şeklinde sunulmaktadır (Balcı, 2018). Kral Şakir Geri Dönüşüm çizgi filmi araştırmacı tarafından 15 gün aralığıyla iki defa izlenmiştir. Filmden yaklaşık 6 ay sonra çıkan Kral Şakir Geri Dönüşüm kitabı (Yaşaroğlu, 2023) edinilerek hem çizgi film hem de kitap karşılaştırması yapılarak kategoriler oluşturulmuştur.

Çalışmanın bulguları sunulurken verilerin inandırıcılığını sağlamak adına üye kontrolü veya katılımcı denetimi (Arslan, 2022) uygulanarak araştırmacı tarafından oluşturulan veriler alanında uzman Sosyal Bilgiler eğitimcisi ile Radyo, Televizyon ve Sinema eğitimcisine sunulurken görüşleri alınmıştır. Uzmanlar tarafından incelenen verilerin araştırmacının bulgularıyla tutarlı olduğu tespit edilmiştir. Verilerin aktarılabilirliğini sağlamak adına bulgular aşamasında filmde detaylar doğrudan alıntılarla sunulurken ayrıntılı betimleme yapılmıştır (Başkale, 2016). Doğal çevreye duyarlılık kavramıyla ilgili filmde yer verilen olaylar belirtilirken film kahramanlarının ifadelerine de yer verilerek bulgular yorumlanmaya çalışılmıştır.

3. Bulgular

Araştırmada elde edilen bulgular çalışmanın temel amacı kapsamında filmin doğal çevreye duyarlılığına yönelik değerlendirmeler ve filmdeki temel karakterlerin çevreyi korumaya yönelik düşünceleri ile mesajları tablo ve görsellerle sunulmaktadır. Araştırmanın bulgular kısmının ilk aşamasında Kral Şakir Geri Dönüşüm çizgi filminin ana karakterlerini tanıyarak

onların filmde genel tutum ve doğal çevreye duyarlılıkla ilgili değerlendirmelerine yer verilecektir.

Şekil 1.

Kral Şakir Geri Dönüşüm Filmi Baş Kahramanları

Kral Şakir Geri Dönüşüm çizgi filminin ana kahramanlarını Şakir, Fil Necati, Mirket, Canan, Kadriye ve Remzi oluşturmaktadır. Şakir ve ailesi bu macerada geri dönüşüm konusuna dikkat çekerken insanlar tarafından duyarsızca kirletilen çevreyi korumanın önemine dikkat çekmektedirler. Film bir haber programı ile başlar ve bu programda insanlar tarafından kirletilen dünyadan, etrafın çöple dolu olmasından şikâyet edilir. Çözüm olarak bütün çöpleri roketlerle uzaya gönderme fikri ortaya atılmaktadır. Dünyadan gönderilen çöpler uzayı da kirletince uzaylılar tarafından dünyaya saldırı planlanmaktadır. Yukarıda yer alan kahramanlar bu saldırıyı önlemek ve dünyayı kirlilikten arındırmak adına zorlu bir mücadeleye girmektedirler.

Diğer çizgi filmlerin aksine Kral Şakir’de konuşturulan karakterler insani davranış gösteren hayvanlardan oluşmaktadır. Şakir karakteri filmin bütününde zor zamanlarda cesur kararlar alarak dünyayı ve arkadaşlarını kurtaran bir kahramanken bu filmde neşeli ve eğlenceli yanını da göstermektedir. Filmin diğer kahramanı Fil Necati ise oburluğu ve neşeli tavrını filmin başından sonuna kadar korumaktadır. Çevreyi koruma konusu dışında izleyenlere güldürü unsurları sunmaktadır. Mirket karakteri bu filmde farkında olmadan geri dönüşüm kutusu icat eden bir mucit rolündedir. Filmin geri dönüşüm anlamında en gerçekçi mesajlarını veren Canan ise hem sevecen hem de araştırmacı kişiliği ile ön plandadır. Kadriye karakteri tam olarak Türk tipi aile modelinin annesi olarak görülmektedir. Hasta olan robota nane limon kaynatmak isteyecek kadar naif, uzaylılar tarafından kaçırılırken kendini feda edecek kadar şefkatlidir. Remzi karakteri ise filmin genelinde çocukları zor durumdayken hep destek olan ve onlarla övünen baba olarak görünmektedir.

Tablo 1.

Çizgi Filmde Doğal Çevreye Duyarlılık ile İlişkilendirilebilecek Kavramların Frekans ve Yüzdeleri

Doğal Çevreye Duyarlılık	f
Geri Dönüşüm	44
Çevre Kirliliği	40
Araştırma	30
Merak	28
Bilinçsizlik	24
Sıfır Atık	22
Gelecek Nesil	21
Sorgulama	19
Kararlılık	17

Temizlik	15
Pişmanlık	10
Ürettiğinden Fazla Tüketmek	9
Umutsuzluk	7
Zorluklarla Başa Çıkma	6
Alışveriş Bağımlılığı	5
Kolaya Kaçmak	5
Objektiflik	4
Vurdumduymazlık	3
Azim	2
Pes Etmemek	2

Kral Şakir Geri Dönüşüm çizgi filminde doğal çevreye duyarlılık kavramı ekseninde en sık tekrarlanan ifade geri dönüşüm (%16,1) olarak tespit edilmiştir. Filmin başlangıcında yer alan ana haber bülteninde dünyanın sonu yaklaşıyor vurgusu dikkat çekmektedir. Bu ana haber bültenine katılan bilim insanının çöplerin bütün dünyayı sardığını her gün en az bir milyon plastik şişe satın alındığını en az yirmi bininin etrafa atılarak çevrenin kirletildiğinden bahsetmektedir. Çevre kirliliği (%12,7) konusunda bunu ifade ederken de özellikle çocukların sıklıkla tükettiği cips metaforunu kullanması dikkat çekmektedir. Ana haber bültenine katılan bilim insanının cips metaforundan bahsederken haber sunucusunun elindeki cips paketini yerken yakalanması ve hemen yere fırlatması vurdumduymazlık (%0,9) örneğidir. Çizgi filmin başlarındaki bu ana haber bülteninde çarpıcı mesajlar verilmektedir. İnsanların çevre kirliliği konusunda yaptıkları en büyük hatanın ürettiklerinden fazla tüketmek (%2,9) olduğu ve insanların önemli bir kısmının alışveriş bağımlılığına (%1,5) yakalandıkları belirtilmektedir.

Ana haber bülteninde mikrofon halka tutulduğunda konuşma yapan Canan'ın sıfır atık (%7) yöntemine acil geçiş söylemini geri dönüşüm aracılığıyla desteklemesi çevreye duyarlılık kavramıyla doğrudan bağdaşmaktadır. Canan'ın görüşlerine katılmak bir yana onun ve Mirket'in görüşlerine önem verilmeyip geri dönüşüm ve sıfır atığın uzun iş olarak dile getirilmesi onların yerine kolay ve gösterişli çözümler sunulması kolaya kaçmak (%1,5) olarak değerlendirilebilir. Ana habere katılan uzmanın çöplerin tamamının uzaya gönderileceği çözümünü dile getirmesi bilinçsizlik (%7,6) örneğidir. Aynı uzmanın uzayın kirlileceğine (yönelik) verdiği onu da başkası düşünsün ifadesi de bir başka vurdumduymazlık (%0,9) düşüncesidir.

Ana haber bültenine arkadaşları yardımı ile türlü zorluklarla başa çıkarak (%1,9) katılan Mirket yeni icadının gezegeni çöplerden kurtaracağı konusundaki kararlılığını (%5,4) duyurmaktadır. Mirket'in doğal çevreye duyarlılığını göstermek ve dünyayı çöplerden arındırmak için ürettiği icadı merak (%8,9) ve araştırmanın (%9,5) ürünüdür. Mirket'in icadının başarısız olması hem kendisinde hem de onu takip edenler arasında umutsuzluk (%2,2) doğurmaktadır. Buna mukabil etraf çöplerle doluyken çöpleri ortadan kaldırmaya çalışan mucit Mirket'in rezil oldu diye gösterilmesi filmin acı veren taraflarındandır. Mirket'in laboratuvara döndüğünde onu karşılayan yapay zeka robotu 4914 ve diğer icatlarını büyük bir pişmanlıkla (%3,1) uzaya gönderilmek üzere çöpe atması geri dönüşüm (%14) ve çevre kirliliği (%12,7) konularında doğal çevreye duyarlılığın önemini azaltmıştır.

Uzaya gönderilen çöplerin gelecek nesiller (%6,7) için büyük bir tehlike yaratacağı çevreye büyük zararlar vereceği ve bilinçsizce (%7,6) yapılan işlerden biri olarak tasvir edilerek ileride pişmanlık yaratacağı vurgulanmaktadır. Mirket'in başarısız denemesinden sonra bütün

çalışmalarını çöpe atması ve kendisi her şeyden uzağa olarak betimlediği güney kutbuna gitmesinin ardından bütün ekip Mirket'i geri döndürmek için peşinden gitmesi azim (%0,6) örneğidir. Bu süreçte Canan'ın Mirket'in yerini bulmak için yaptığı alışverişleri sorgulaması (%6) ve uzayı kirleten çöplerin dünyanın başına bir gün bela olacağını düşünerek çevreyi temiz (%4,7) tutmak düşüncesi doğal çevreye duyarlılık açısından önemli bir vurgudur. Şakir ve arkadaşları Mirket'in yerini bulduktan sonra onu tekrar icadını çalıştırması ve dünyayı çöplerden kurtarmak adına mucitlerin asla pes etmeyeceğini (%0,6) hatırlatmışlardır. Fakat çizgi filmin bu bölümünde bir bilim insanı olarak konuşturulan Mirket karakterinin aslında bir bilim insanında olmaması gereken miktarda inatçılığa sahip olması çevre duyarlılığı konusunun önemini azaltmaktadır.

Çizgi filmin başından itibaren çevreyi kirliliğine karşı kararlı duruşu, annesinin uzaylılar tarafından kaçırılmasına rağmen azimle mücadele etmesi Şakir karakterini ön plana çıkarmaktadır. Şakir, arkadaşlarını hem uzaylılarla hem de yapay zeka robotuyla yapılan mücadelelerde yalnız bırakmayan bir lider rolünü de üstlenmiştir. Özellikle bu süreç içerisinde merak (%8,9) duygusunu hiç kaybetmezken olaylara duygusal yaklaşmış ve Canan kadar objektif (%1,2) kararlar verememiştir.

Şakir ve ekibinin hiç şüphesiz en eğlenceli karakteri olan Fil Necati, film boyunca izleyenleri güldürürken arkadaşlarının uzaylılar karşısında düştüğü zor durumdan asla bir hademeyi kızdırma dostum ifadesini kullanarak onları kurtarmaları ve doğal çevreyi korumak adına zorluklarla başa çıkarak (%1,9) kararlı (%5,4) bir tavır sergilemesi de filmin çevreye duyarlılık açısından olumlu yönüdür. Uzaylılar tarafından kaçırılan Remziye'nin onlara Türkçe öğretmesi filmin eğlenceli boyutu olarak görülebilir. Fakat uzaylılar Remziye'den Türkçe öğrenirken piknik yapmaları ve çizgili pijama giymeleri doğal çevreye duyarlılık açısından olumsuz bir imaj oluşturmaktadır. Bu imajın oluşmasında uzaylı karakterlerin piknik yaparken ortamı kirlletmesi ve bu duruma aldırış etmeden tüketmeye devam etmeleri sebep olarak gösterilebilir.

Tablo 2.

Doğal Çevreye Duyarlılık Kavramı Hakkında Çizgi Film Kahramanlarının Düşünceleri

Doğal Çevreye Duyarlılık	Çizgi Film Kahramanlarının Düşünceleri
	Bence hayatımızın her alanında sıfır atık yöntemini uygulamalıyız. Böylece çöplerimizi geri dönüşüme soktuğumuz için doğayı kirletmemiş olacağız. (Canan)
	Güvenlik gitti. Şimdi hepiniz! Tüm dünyalılar! Eğer bu gezegeni çöplerden kurtarmak istiyorsanız beni dinleyeceksiniz! Şimdi sizlere yeni icadımı göstereceğim ve bu cihaz sayesinde çöplerimizi uzaya yollamak gibi saçma sapan çözüme gerek kalmayacak. (Mirket)

Doğal Çevreye Duyarlılık

Yeter, yoruldum artık çalışmaktan, hiçbir şey düşünmek istemiyorum. Bütün projelerimi çöpe atıyorum. Daha fazla beynimi yormayacağım. Zaten bir şeyler yapmaya çaba gösteriyorum diye kimsenin beni takdir ettiği de yok. Artık bilimi, matematiği, fiziği hatta bulmaca çözmeyi bile bırakıyorum. Artık eski Mirket yok. (Mirket)

Bu saçma sapan çözüm yüzünden gelecek nesiller bizi hiç affetmeyecekler. Bu dev bir hata. (Canan)

Çöplerimiz bir bakıma dünyamızın DNA'sıydı. (Canan)

Roketlerle çöpleri uzaya yolluyoruz diye kurtulduk sandılar ama daha kötüsü oldu. Şimdi hiç düşünmeden etrafı kirletiyoruz. Nasıl olsa uzaya yollarız bunu diye hiç korkmuyoruz. (Canan)

Direneceğiz, savaşıcağız, bu dünya için elimizden geleni yapacağız. (Şakir)

“Başarısızlık bir tercihtir. Pes etmemek ise gerçek başarıdır.” (Mirket)

O gün televizyonda çöpleri ayrıştırdığımda, ayrıştır bir dakika ne dedim ben? Çöpleri ayrıştırdığımda? Çöpleri ayrıştırdığımda? Buldum! İcadım işe yarıyor. İcadım başarısız değil. Çöplerde kullanılabilir. Bu cihaz çöpleri parçalamıyor, onları ayrıştırıyor. (Mirket)

Beni uzaya attınız, diğer çöplerle beraber sonsuzluğa yolladınız, yapayalnız kaldım, uzayda tek başıma... Bu ne kadar korkunç bir şey biliyor musunuz? Ve şimdi intikam zamanı! Benim gibi uzaya yolladığınız çöplerin hepsini toplayıp, on binlerce roketin hepsini toplayıp sizin başınıza yıkacağım! Dünyanız eskisinden de beter bir yer olacak, çöpler içinde yok olup gideceksiniz! Bunu hak ettiniz! (Yapay Zeka 4914)

Doğal Çevreye Duyarlılık

Zaten felaketin içindeyiz Şakir. Her geçen gün yaşadığımız yere, gezegenimize, hatta uzaya, tüm evrene daha fazla zarar veriyoruz bunun farkında değil misin? Yaptığımız hatadan ders almamız lazım. Sorunlarımızdan kaçmaya çalışmamalıyız, onları bir şekilde çözmeliyiz. Bunu biz yarattık, yok edecek olan da biziz. Problemlerimizle yüzleşip çözüm yolunu bulmaya çabalamalıyız ve bunu yaparken de asla pes etmemeliyiz. (Canan)

Tam bir sene önce dünyamıza tam 5000 tane çöp roketi düştü ve her yer çöp içinde kaldı. Peki kimindi bu çöpler? Bizimdi... Sonra çöpler bize geri döndü... Peki kötü mü oldu? Hayır tam tersine belki de iyi oldu. Çünkü sonra çöplerimizi nasıl değerlendireceğimizi öğrendik, onları ayrıştırdık, geri kazandık ve dünyamızı eskisi gibi temiz bir hale getirdik. Bunu biz yaptık, kendimiz... (Haber Sunucusu)

Doğal çevreye duyarlılık kavramı açısından değerlendirilen çizgi filmin başında verilen ana haberde sokakların çöpten geçilmediği her yerin çöp poşeti ve plastik şişelerle dolu olduğuna yönelik sorunlar dile getirilmektedir. Doğal çevreye duyarlılığın önemli ilkelerinden birine çizgi filmin bu ana haber sahnesinde birkaç kere yer verilmiştir. Bunlardan ilki ana habere katılan yetkilinin çevre kirliliği sorununu ürettiğimizden fazlasını tükettiğimiz ifadesidir. Sosyal Bilgiler dersinin öğrenme alanlarından biri olan üretim, dağıtım ve tüketim kısmında bu konuya çevre duyarlılığı açısından değinilmesi gerekilebilir. Doğal çevreye duyarlılık kavramıyla ilgili bir diğer önemli argümana ana haber bülteninde sokak röportajına katılan Canan karakterinin sıfır atık yöntemine geçilmesi konusudur. Sıfır atık ve geri dönüşüm çevreyi ve çöplerimizi yönetmekle doğrudan alakalıdır.

Sıfır atık ve geri dönüşüm vurgusuna ana haberde devam edilirken doğal çevreye duyarlılık kavramını olumsuz etkileyecek durumlar ortaya çıkmıştır. Sıfır atık yönteminin kolay ve gösterişli bir çözüm olarak ana habere katılan yetkili tarafından küçümsenmesi bunlardan biridir. Aynı ana haber bültenine katılan yetkilinin daha akılcı çözümler üretiyor diye Mirket adlı bilim insanını kendi aralarına almamaları ve projeden atmaları da filmin başındaki olumsuz izlenimlerdir. Filmin sonunda bütün bu olumsuz izlenimleri yıkmaya çalışarak Mirket karakteri ve geri dönüşüm konusu yüceltilse de bu filmi izleyecek çocukların aklına daha farklı yerleştirilebilirdi.

Mirket karakteri çizgi filmde çocukların ve hatta büyüklerin örnek alması gereken özelliklere sahip olduğu gerçekçi bir portredir. Her insan gibi Mirket de başarısız olduğunda üzülebilir, kızabilir veya pes edebilir. Nitekim ana habere katıldığında çöpleri uzaya yollamanın saçma bir yol olduğunu ifade ettikten sonra icadının çöpleri yok etmek yerine çoğaltması üzerine tasvir edilen bilim insanına yakışmayacak şekilde abartılı bir inat rolü üstlenmiştir. Birçok robot ve buluşa imza atan bir mucit olarak gösterilen Mirket'in yaşadığı başarısızlık hissi ve umutsuzluk bulmaca çözmeyle bırakacak kadar ileri gitmemeliydi. Doğal çevreye duyarlı bir bilim insanı tasvir edildiğinde başarısızlığa göğüs geren ve hatalarının üzerine giden bir tavırda olabilirdi.

Kral Şakir Geri Dönüşüm filminin çevre kirliliği başta olmak üzere içinde yaşanan olaylara en doğru ve objektif mesajlar veren karakteri Canan olarak görülmektedir. Uzaya yollanan çöplerden dolayı gelecek nesiller vurgusu yapması ve çöplerin uzaydan dünyaya gönderilmesinde karar alıcı görevi üstlenmesi de bu duruma en önemli örnektir. Mirket'in bütün bilimsel çalışmalarına ara verdikten sonra kendini uzaklara göndermesi ve Şakir başta olmak üzere ekibin Mirket'i ikna etmek üzere peşine düşmesi ona olan güveni de yansıtmaktadır. Bu ikna yolculuğunda özellikle Kadriye ve Remzi karakterlerinin komik ve eğlenceli durumlar yarattığı görülmektedir.

Şakir ve arkadaşlarının ikna yolculuğu devam ederken televizyon ekranlarında uzaya gönderilen 5000 roketin sokakları daha temiz kıldığına ve herkesin mutlu olduğuna yönelik haberler gösterilmektedir. Mirket'in peşine düşen Şakir ve ailesi sonunda bilim insanına ulaşmaktadırlar. Bu süreçte Mirket'in icat ettiği yapay zeka robotu 4914'te ekibe katılmıştır. Mirket'in bütün iyi niyetiyle araştırmalarına hizmet etsin diye icat ettiği robotu uzayda kalarak insanlığa kinlenmiş bir şekilde geri dönmektedir. İlk başta Şakir ve ailesine yardım elini uzatan yapay zekanın amacına ulaştığı anda niyetini göstermesi bütün ailede şaşkınlık uyandıracak ama dünyayı çöpten ve arkadaşlarını yapay zeka robotunun tehdidinden Kral Şakir kurtarmaya çalışacaktır. Yapay zeka vurgusunun bu denli yapılması ve uzay boyutunun filme adapte edilmesi çizgi film özelliğinden olsa da doğal çevreye duyarlılık bağlamında uzak kavramlar olarak değerlendirilebilir.

Mirket'in "mucitler pes etmez" cümlesi ışığında ikna edilmesiyle dünyayı hem uzaylı hem de çöp istilasından kurtarmak üzere yeniden yola koyulan Şakir ailesinin anne karakterindeki rolü üstlenen Kadriye'yi uzaylıların kaçırmasıyla macera başka bir boyuta evrilmektedir. Çizgi filmin en başında ana haberde belirtilen çöplerin uzaya atılacağı fikrinin başarısızlığıyla yüzleşen Şakir ailesi çöplerin önemli bir kısmının uzay yerine dünyanın çeşitli yerlerine dağıldığını fark etmiştir. Filmin doğal çevreye duyarlılık kavramı açısından en can alıcı noktalarından biri de Şakir ve ailesinin uzay istasyonunu ararken karşılaştıkları diğer hayvanların "bunu hak ettik" şeklinde şarkı söyleyerek sokağın ve çevrenin kirlenmesinin sebebini kendileri olduğunu ve bilinçsizlikten dolayı bunun başlarına geldiğini vurgulamaktadırlar.

Çizgi filmin doğal çevreye duyarlılık kavramı açısından önemli bir diğer noktası da Mirket'in icadının çöpleri ayrıştırma ve geri dönüşüme kazandırma noktasında aydınlandığı andır. Çizgi filmde bu durum geri dönüşüm teknolojisi için devrimsel bir adım olarak belirtilmiştir. Çizgi filmde kendi dünyamıza döndüğümüzde geri dönüşüm kavramı Sosyal Bilgiler dersinde basit yöntemlerle öğrencilerin yaşamlarına dahil edilebilir. Bir haber programı ile başlayan Kral Şakir Geri Dönüşüm çizgi filmi yine bir haber programı ile son bulmaktadır. Çöplerin dünyaya gelişinin birinci yıl dönümünde çöpleri uzaya gönderme fikrini ortaya atan uzmanın katıldığı

programda başta Mirket olmak üzere herkesten özür dilemektedir. Bu sırada Mirket yeni tasarlamış olduğu geri dönüşüm kutularını medyaya tanıtmakta ve oldukça popüler biri haline gelerek çevreyi temizleme konusunda büyük çaba sarf etmektedir. Çizgi filmin sonunda verilen mesaj ise doğal çevreye duyarlılık kavramıyla doğrudan ilgilidir: Evimizin önünü temizlemek demek, tüm gezegeni temizlemek demek.

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Kral Şakir Geri Dönüşüm çizgi filmi Sosyal Bilgilerde doğal çevreye duyarlılık kavramı açısından değerlendirilmiştir. Doğal çevreye duyarlılık kavramı ile ilgili çizgi filmde yaşanan olaylar eşleştirilmiş ve frekans değerlerine göre yüzdelik karşılıkları bulunmuştur. Çizgi filmde geçen bu kavramlar şunlardır: Geri dönüşüm, çevre kirliliği, araştırma, merak, bilinçsizlik, sıfır atık, gelecek nesil, sorgulama, kararlılık, temizlik, pişmanlık, ürettiğinden fazla tüketmek, umutsuzluk, zorluklarla başa çıkma, alışveriş bağımlılığı, kolayca kaçmak, objektiflik, vurdumduymazlık, azim ve pes etmemek.

Doğal çevreye duyarlılık kavramı ile ilgili çizgi filmde en çok tekrarlanan ifadelerden biri geri dönüşüm (f=44) olarak tespit edilmiştir. Geri dönüşüm kavramı çizgi filmin ana teması ve kahramanların uğruna mücadele verdiği amaç olarak görülmektedir. Çizgi filmi takiben en sık tekrarlanan ikinci ifade olan çevre kirliliği (f=40) dünyayı bekleyen büyük tehlikelerden biri olarak görülmüş ve önlem almak için çeşitli yollar denenmiştir. Sık tekrarlanan bu iki kavram çizgi film boyunca konuyu şekillendirmiştir. Bu kavramların yanı sıra karakterlerin araştırma (f=30) ve merak (f=28) güdülerini neredeyse hiç kaybolmamıştır. Doğal çevreyi koruma duyarlılığıyla hareket eden Şakir ve ailesi sıfır atık (f=22) konusunda da önemli mesajlar vermektedir.

İnsanların çevreyi kirliletmesindeki temel sebep çizgi filme göre bilinçsizce (f=24) davranışları ve gelecek nesil (f=21) düşünmeden hareket etmeleridir. Bu noktada Kral Şakir ve ailesinin devreye girerek çöplerin yarattığı felaketi önlemek adına sorgulamaya (f=19) başlamasıyla kararlı (f=17) bir tutum izleyerek sorunların üstesinden gelmeye çalışmışlardır. Kral Şakir ailesi filmin başından itibaren doğal çevreyi korumak adına bütün mücadelesini vermiş ve bu konuda olumlu tutum göstererek izleyenlere örnek olan pek çok adım atmıştır. Sosyal Bilgiler dersinde de doğal çevreye duyarlılık açısından Canan ve Mirket karakterlerinin olumlu etkilerinin olduğu sonucuna varılmaktadır.

Çizgi film kullanımının Sosyal Bilgiler dersinde akademik başarılarını olumlu yönde geliştirdiğine yönelik çalışmalar bulunmaktadır (Özer, 2012). Bu çalışmaları beşinci sınıf öğrenci grubunda uygulayan Oruç ve Teymuroğlu (2016) derslerinde çizgi film kullanılan öğrencilerin akademik başarılarını etkilemede olumlu anlamda etkili olduğunu tespit etmektedir. Çizgi filmlerin Sosyal Bilgiler dersinde kullanımına ilişkin öğretmenlerin görüşünün alındığı çalışmada etkili bir öğretim materyali olarak Sosyal Bilgiler derslerinde yararlanılabileceği ifade edilmiştir (Gezer ve İşcan, 2023). Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan eğitici çizgi roman ve eğitici çizgi filmlerin öğrencilerin derse ilişkin tutum, motivasyon ve akademik başarıları üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir (Şentürk, 2020). Çizgi filmlerin Sosyal Bilgiler dersinde kullanılmasının akademik başarıya olumlu etkisini doğal çevreye duyarlılık gibi konularda öğrencilere izletebilmek adına ders materyali olarak kullanılabileceği görülmektedir.

Kral Şakir çizgi filmleri özelinde doğal çevreye duyarlılık kavramını değerlendiren bir çalışma alan yazında bulunmamaktadır. Fakat Kral Şakir Mikrop Avcıları filminin iletilerini eğitsel anlamda inceleyen çalışmada çevreye duyarlılık iletileri en az tespit edilen (f=2) iletilerden biri

olmuştur (Ergun Eren, 2023). Kral Şakir çizgi filminin 60 bölümünü içerdiği değerler bakımından inceleyen araştırmada çevreyi koruma değerine 5 bölümde 9 kez rastlanarak en az yer verilen değerlerden biri olarak tespit edilmektedir (Sabuncu Tanşu ve Yorulmaz, 2022). Doğal çevreye duyarlılık kavramının incelendiği araştırmada 5. sınıf öğrencilerine bu kavram kazandırılırken çizgi film, karikatür gibi etkinliklerden yararlanılmıştır (Delican ve Sönmez, 2013).

Kral Şakir Geri Dönüşüm filminin ana teması olan geri dönüşüm konusunda ilkökul ve ortaokul programlarındaki değerleri inceleyen araştırmacıların tespitine göre bu değerlerin geri dönüşümü bir değer olarak kazandırmaya yönelik olmadığına yöneliktir. Ülkemizin geri dönüşüm ve atıklar anlamında birçok Avrupa devletinin üzerinde bir orana sahip olması sebebiyle geri dönüşüm kavramının ayrı bir değer olarak verilmesi gerekliliği de belirtilmektedir (Artvinli ve Bayar, 2018). Geri dönüşüm filminde vurgulanan sıfır atık yöntemine yönelik Sosyal Bilgiler ders kitaplarını inceleyen araştırmacılar ders kitaplarında çevre eğitimi ile ilgili yer alan etkinlik, metinler, görseller ve değerlendirme sorularının sıfır atık yöntemi amacı taşımadığını belirlemişlerdir. Ders kitaplarında sıfır atık yönteminin önemli ilkelerinden olan atık oluşumunun engellenmesi veya en aza indirilmesine yer verilmeyerek bundan ziyade geri dönüşüm kavramına ağırlık verildiği tespit edilmiştir (Karakuş ve Akbaş, 2022).

Araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında şu önerilere yer verilebilir. Sosyal Bilgiler dersinde doğal çevreye duyarlılık gibi özel kavramların öğretiminde seçilecek doğru çizgi filmlerle öğretim sağlanabilir. Doğal çevreyi koruma duyarlılığına sahip öğrencilerde olumlu izler bırakmak adına ders materyalleri bu tür çizgi filmlerden seçilebilir. Doğal çevreye duyarlılık kavramı çocukların örnek aldığı çizgi film kahramanları aracılığıyla kazandırılabilir. Sosyal Bilgiler dersinde insanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanında beşinci sınıf ders kitabının “insan ve çevre” ünitesinde doğal afetler ve etkileri konusu işlenirken bu çizgi filminden bahsedilebilir.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Yazar(lar), bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Destek/Finansman Bilgileri

Yazar(lar), bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Etik Kurul Kararı

Bu araştırma için etik kurul izni alınması gerekmemektedir.

Kaynakça

- Alanka, D. (2024). Nitel bir araştırma yöntemi olarak içerik analizi: teorik bir çerçeve. *Kronotop İletişim Dergisi*, 1(1), 62-82. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kronotop/issue/82784/1405579>
- Arslan, E. (2022). "Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 51(1), 395-407. <https://doi.org/10.30794/pausbed.1116878>
- Arslan, R., Pekşen Akça, R., Aydoğdu, F., Yanık, D. (2023). Çizgi filmlerin ilkökul öğrencileri üzerindeki etkisinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 11(1), 1122-1133. <https://doi.org/10.33715/inonusaglik.1231514>

- Artvinli, E. & Bayar, V. (2018). İlkokul ve ortaokul öğretim programlarında bir değer olarak geri dönüşüm. *Osmangazi Journal of Educational Research (OJER)*, 5(1), 18-34. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ojer/issue/47233/594911>
- Ay, H., & Yangil, M. K. (2021). Kral şakir çizgi filminin değerler eğitimi açısından incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 45-60. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usaksosbil/issue/67942/915966>
- Ayan, S. & Baş, B. (2015) Çizgi filmlerdeki söz varlığıyla ilkökul öğrencilerinin söz varlığı üzerine bir araştırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(4), 84-99. <https://doi.org/10.16916/aded.82632>
- Aziz, A. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma ve yöntem teknikleri*. Ankara: Nobel
- Balcı, A. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara. Pegem
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfed/issue/46796/586804>
- Beldağ, A., & Yazar Kaptan, S. (2017). Arabalar filminin içerdiği değerlere ilişkin bir inceleme. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 487-499. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefad/issue/59416/853295>
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Büyükbaykal, G. (2007). Televizyonun çocuklar üzerindeki etkileri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (28). <https://doi.org/10.17064/iüifhd.84032>.
- Cesur, S., & Paker, O. (2007). Televizyon ve çocuk: çocukların tv programlarına ilişkin tercihleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(19), 106-125. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6133/82244>
- Corbin, J. & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Thousand Oaks: Sage
- Creswell, J. W. (2013). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. SAGE.
- Çalışkan, M. (2002). *Yetişkinlerde çevre duyarlılığını etkileyen etmenler*. (Yayın No. 122380) [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi
- Delican, E., & Sönmez, Ö. F. (2013). Doğal çevreye duyarlılık. *Journal of Inquiry Based Activities*, 3(2), 59-74. <https://ated.info.tr/ojs-3.2.1-3/index.php/ated/article/view/71>
- Erdoğan, S., & Baran, G. (2008). A study on the opinions of parents regarding television watching habits of their children in the four-six age group. *The Social Sciences*, 3(3), 245-248.
- Ergun Eren, B. (2023). *Varol yaşaroğlu'nun çürük ali & mikrop necati ile kral şakir mikrop avcılar serilerinin eğitsel iletiler bakımından incelenmesi*. (Tez No. 781665) [Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi
- Gençtürk, M. (2005). *"Tarih öğretiminde biyografi kullanımı"*. (Tez No. 159028) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi
- Gezer, U., & İşcan, A. (2023). Examination of teachers' opinions on the use of cartoons in social studies course. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 13(2), 521-544. DOI: 10.18039/ajesi.1309743
- Glaveanu, V. P. (2011). Children and creativity: a most (un)likely pair? *Thinking skills and creativity*, 6(2), 122-131. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2011.03.002>

- Jennings, N., & Alper, M. (2016). "Young children's positive and negative parasocial relationships with media characters." *Communication research reports*, 33(2): 96–102. DOI: 10.1080/08824096.2016.1154833
- Karabulut, D., & Bekler, T. (2019). Doğal afetlerin çocuklar ve ergenler üzerindeki etkileri. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 5(2), 368-376.
- Karakuş, S. & Akbaş, Y. (2022). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Sıfır Atık Projesinin Amaçları Kapsamında İncelenmesi. IV. Uluslararası Coğrafya Eğitimi Kongresi, sunulmuş bildiri, Karabük
- Kaya, Z. & Uzoğlu, M. (2020). Çizgi filmlerin eğitim alanında kullanılmasıyla ilgili yapılan çalışmaların incelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 16(Eğitim ve Toplum Özel sayısı), 6194-6214. <https://doi.org/10.26466/opus.803593>
- Keskin, Y., & Öğretici, B. (2013). Sosyal bilgiler dersinde "duyarlılık" değerinin etkinlikler yoluyla kazandırılması: Nitel bir araştırma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 143-181. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29175/312424>
- Klenke, K. (2016). *Qualitative research in the study of leadership*. Emerald Group Publishing Limited
- Köprülü, S. G. (2016). Erken yaşta yabancı dil öğreniminde çizgi filmlerin yeri. *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik*, 4(1), 88-98. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/diyalog/issue/24377/258369>
- Kurtdede-Fidan, N. & Kılıç, F. (2020). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı'nda yer alan değerler açısından çizgi film inceleme: rafadan tayfa örneği. *Jass studies-the journal of academic social science studies*, 13(81), 49-63. DOI : [10.29228/JASSS.44068](https://doi.org/10.29228/JASSS.44068)
- Labuschagne, A. (2003). Qualitative research: airy fairy or fundamental? *The Qualitative Report*, 8(1). DOI: 10.46743/2160-3715/2003.1901
- Mergin, B. B. (2019). *İlköğretim öğrencileri üzerinde çizgi filmlerin yaratıcılığa etkisi*. (Yayın No. 556110) [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan]. YÖK Ulusal Tez Merkezi
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research. A guide to design and implementation*. San Francisco: John Wiley-Sons
- Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2015). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. Jossey-Bass.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6. ve 7. sınıflar) https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2023428142532575-2023_sosyal_bilgiler.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Oruç, C., Tecim, E., & Özyürek, H. (2011). Okul öncesi dönem çocuğunun kişilik gelişiminde rol modellik ve çizgi filmler. *Ekev Akademi Dergisi*, 15(48), 281-297. <https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423877980.pdf>
- Oruç, Ş. & Teymuroğlu, B. (2016). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Çizgi Film Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkisi. *International Journal of Field Education*, 2(2), 92-106. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijofe/issue/28468/303428>
- Ouda, N. J. (2012). *The effect of using animation on 6th graders' attitudes and comprehension of short story in gaza governmental schools*. (M. A. Dissertation). <http://library.iugaza.edu.ps/thesis/109559.pdf>
- Öktem, F., Sayıl, M., & Çelenk Özen, S. (2006). *Kodlayıcı eğitim kitapçığı*. Ankara: RTÜK yayını
- Özaydın, A. (2020). Animasyon filmlerin sosyal bilgiler dersi öğretim programı bağlamında incelenmesi. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi], Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

- Özdemir, A., & Ramazan, O. (2012). Çizgi filmlerin çocukların davranışları üzerindeki etkisinin anne görüşlerine göre incelenmesi. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 35(35), 157- 173. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruaebd/issue/375/2219>
- Özer, S. (2012). *Sosyal bilgiler öğretiminde çizgi filmlerin kullanımı*. (Yayın No. 314775) [Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi
- Öztaş, S. (2009). Sosyal bilgiler öğretiminde filmlerin kullanımı. M. Safran (Ed). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Parlakaylı, I. (2019). *5-6 Yaş Çocuklarının İzlediği Çizgi Filmlerin Gerçeklik Durumlarının İncelenmesi*. (Yayın No. 608960) [Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi
- Radyo ve Televizyon Üst Kurulu. (2018). Çocukların Yeni Medya Kullanım Alışkanlıkları ve Siber Zorbalık 2018. T. C. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Kamuoyu, Yayın Araştırmaları ve Ölçme Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- Sabuncu Tanşu, G. & Yorulmaz, B. (2023). Kral Şakir çizgi filminin içerdiği değerler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi – USBED* 5(8), 1-30. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usbed/issue/74063/1183497>
- Şentürk, M. (2020). *Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitici Çizgi Roman ve Eğitici Çizgi Film Kullanımının Öğrencilerin, Tutum, Motivasyon ve Akademik Başarısına Etkileri*. (Yayın No. 623840) [Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi
- Şentürk, M., & Simsek, U. (2021). Educational comics and educational cartoons as teaching material in the social studies course. *African Educational Research Journal*, 9(2), 515-525. DOI: 10.30918/AERJ.92.21.073
- Tekin, Z. (2022). Kültür aktarımında çizgi filmlerin önemi: ‘kral şakir’ çizgi filmindeki evrensel ve milli değerler. *Veche*, 1 (1), 1-14. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/veche/issue/73993/1196602>
- Temizyürek, F., & Acar, Ü. (2014). Çizgi filmlerdeki subliminal mesajların çocuklar üzerindeki etkisi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 3(3), 25-39. <https://doi.org/10.30703/cije.321348>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2021). Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2021-41132> sayfasından erişilmiştir.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2023). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407) sayfasından erişilmiştir
- UNDP (2022). Kral Şakir ile UNDP, 2022’de insanlar ve gezegen için güçlerini birleştiriyor. <https://www.undp.org/tr/turkiye/press-releases/kral-sakirtm-ile-undp-2022de-insanlar-ve-gezegen-icin-guclerini-birlestiriyor> sayfasından erişilmiştir.
- Yaşaroğlu, V. (2023). *Kral Şakir Geri Dönüşüm*. İstanbul: Eksik Parça Çocuk.

İletişim/Correspondence

Prof. Dr. Ercenk HAMARAT
ercenkhamarat@gazi.edu.tr

Dr. Caner DALLI
canerdalli44@gmail.com